

وظایف منتظران

از منظر روایات

سیدعلی میرضرابی

مشاور: آقای مهدوی

تاریخ: ۱۳۹۸/۷/۲۹

کلیدواژه: معرفت امام، انواع دعا برای حضرت، اجتماع شیعیان

«بسم الله الرحمن الرحيم»

«چکیده»

در این مقاله اثبات شد که:

- ۱- نسبت به حضرت شناخت و معرفت پیدا کنیم؛ زیرا که باعث میشود از آسیب‌های آخرالزمان در امان بماند؛ اگرچه که امر فرج حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) عقب یا جلو بیفتد. همچنین در روایت آمده بود که معرفت به امام، بالاترین علم و حکمت است.
- ۲- ایشان را بیشتر از خودمان و خانواده‌یمان دوست بداریم و علاقه‌یمان به ایشان، به خاطر امر دنیوی نباشد.
- ۳- دعا کردن برای حضرت فقط در دوران غیبت نیست، بلکه پس از ظهور هم، منتظر، برای حضرت دعا می‌کند.
- ۴- برای تعجیل در امر فرج دعا کنیم، اما خودمان در این امر عجله نکنیم و از خدای متعال طلب صبر نماییم و این امر را به دست خداوند متعال بسپاریم؛ زیرا که خداوند متعال، حکیم است و می‌داند که چه زمانی فرج ولی‌اش را برساند.

(مقدمه)

همه ما انسان‌ها در هر زمان و مکانی که هستیم، با کمک یک سری از برنامه‌ریزی‌ها زندگی می‌کنیم؛ حتی بی برنامه ترین افراد هم به صورت خودکار برای کارهایشان از برنامه خاصی استفاده می‌کنند برای مثال، وقتی شخص می‌خواهد سر درس رود، ناخودآگاه دفتر و قلم برمی‌دارد. روشن است که هر انسانی به صورت فطری دنبال بهترین برنامه است که به وسیله آن به سعادت و خوشبختی حقیقی برسد. دین اسلام بهترین و دقیق‌ترین برنامه را برای انسان دارد از قبیل مسائل اجتماعی و فردی مانند بحث اقتصادی و تجاری، فرهنگی و تربیتی، آرامش روان و تکیه بر خداوند متعال و پاکیزگی جسمی و روحی

این دین زیبا، به دست جانشین خداوند متعال، یعنی امام هر زمانی تبیین می‌شود.

در روایتی از امام رضا(علیه السلام) در تعریف امام داریم: امام، همدم و رفیق است و پدر مهربان؛ و برادر همسان است و مادر نیکو کار به فرزند کوچکش^۱.

این همه امام زمان(علیه السلام) به ما توجه و لطف دارند؛ آیا نباید وظایفمان را نسبت به این شخصیت بزرگ و در عین حال کریم و مهربان و غریب و تنها بدانیم؟

رابطه با امام زمانمان نباید یک طرفه باشد، بلکه باید برای ما هم دغدغه‌ای پیش آید که وظایفمان را نسبت به امام کریم و مهربانمان بشناسیم و سعی و تلاش بر عمل به آن‌ها داشته باشیم. همان‌طور که حضرت زهرا(سلام الله علیها) و ۷۲ تن از شهدای کربلا(علیهم السلام) وظایف خود را نسبت به امام زمانشان می‌دانستند و عمل نمودند. در این مقاله، مطالبی درباره معنای وظیفه و منتظر در لغت، وظایفی که رابطه مستقیم با امام(علیه السلام) دارد، وظایفی شخصی که رابطه غیرمستقیم با امام(علیه السلام) دارد و وظایفی که منتظران با دیگران دارند، از منظر و دیدگاه روایات ذکر شده است.

حدیثی متواتر و مشهور در روایات آمده: از امام حسن عسگری سؤال شد درباره‌ی این روایت که از پدرانش نقل شده بود: «زمین هیچ‌گاه از خدا بر خلق، تا روز قیامت خالی نخواهد بود و اگر کسی بمیرد و امام زمانش را نشناسد به مرگ جاهلیت مرده» امام حسن عسگری (علیه السلام) فرمودند: این سخن حقی است، همان‌طور که روز، حق است. از ایشان سؤال شد: ای فرزند رسول خدا، امام و حجت بعد از شما کیست؟ فرمودند: «فرزندم محمد، او امام و حجت بعد از من است. هرکس بمیرد و او را نشناسد، به مرگ جاهلیت مرده.»^۲

^۱. تحف العقول ص ۴۳۹

^۲. کمال الدین ص ۴۰۹- ص ۴۱۰

۱- وظایف منتظران چیست؟

۲- «وظیفه» در لغت به چه معناست؟

۳- «منتظر» در لغت به چه معناست؟

در کتاب لغت آمده: وظف الشيء على نفسه وظفا یعنی خود را به چیزی ملزم کردن.^۱

در لغت ، «انتظار» به معنای مهلت دادن و صبر کردن است.^۲

عرفا از آن تعبیر چشم به راهی را می کنند.

شناخت امام (علیه السلام)

وظیفه ۱: پذیرش امامت ایشان

إن أفضل الفرائض وأوجبها على الانسان معرفة الرب ... وبعده معرفة الرسول ... وبعده معرفة الامام الذي به يأتى بنعته وصفته وإسمه فى حال العسر واليسر، وأدنى معرفة الامام أنه عدلُ النبى إلا درجة النبوة و وارثه وأن طاعته طاعة الله و رسول الله و التسليم له فى كل أمرٍ، والرد إليه والآخذ بقوله.^۳

قطعا برترین واجبها و الزامی ترین آنها بر انسان شناخت پروردگار است و بعد از آن شناخت رسول (صلی الله علیه وآله) و بعد از آن معرفت و شناخت امامی است که امامت او را در حال سختی و آسانی می پذیرد. معرفت به صفت و وصف و نام او و کمترین شناخت امام این است که او هم رتبه پیامبر است، منتهای درجه پیامبری و وارث اوست و این که طاعت او طاعت خدا و طاعت رسول خداست و تسلیم شدن برای او در هر کاری و واگذاری امور به او و قبول فرمایشات او.

امام محمد باقر (علیه السلام) فرمود: نبی اکرم (صلی الله علیه وآله) به امیرالمومنین (علیه السلام) فرمود: ... خداوند به من دستور داده که از حق تو واجب کنم آن چه را که به من دستور داده که از حق خودم واجب سازم بنابر این حق تو بر هر کس که به من ایمان آورده واجب است. ... اگر مردم با تو خدا را ملاقات نکنند

^۱. تاج العروس ج ۱۲ ص ۵۲۶

^۲. کتاب العين ج ۸ ص ۱۵۵

^۳. البرهان فی تفسیر القرآن ج ۲ ص ۵۸۲

با چیزی خدا را ملاقات نکرده‌اند. ... با این حال خداوند درباره‌ی تو فرستاده «یا ایها الرسول بلغ ما انزل الیک من ربک و ان لم تفعل فما بلغت رسالتہ».

اگر من آن‌چه را که به آن مأمور شده بودم، ابلاغ نمی‌کردم، عملم حبط و نابود می‌شد. ... به خدا شکایت می‌برم از این‌که امت من پس از من بر علیه تو پشت به پشت هم دهند.^۱

البته این را باید در نظر داشت که انکار امامت یکی از معصومین برابر با انکار تمام آن‌هاست.

توجه: خداوند با پیامبر (صلی الله علیه وآله) که حبیبش است، در بحث امامت شوخی ندارد، چه برسد به مردم.

لزوم پذیرش و شهادت به امامت حضرت

در حدیثی از امام صادق (علیه السلام) که از پدران پاکشان نقل می‌کنند، پیامبر (صلی الله علیه وآله) فرمودند: که جبرئیل از جانب خداوند متعال فرمود: (در این مضمون) ... هر کس این شهادت را هم بدهد (شهادت به این‌که امیرالمؤمنین (علیه السلام) جانشین خداوند متعال است)، ولی شهادت ندهد که امامان از فرزندان حجت‌های من هستند، او نعمت مرا انکار کرده و عظمت مرا کوچک شمرده و به آیات کتاب‌ها و رسولانم کفر ورزیده است. اگر قصد مرا کند مانع او می‌شوم و اگر از من بخواهد او را محروم می‌سازم و اگر ندایم دهد، ندایش را نمی‌شنوم و اگر مرا بخواند، دعایش را مستجاب نمی‌کنم و اگر به من امید ببندد، نا امیدش می‌کنم و این مجازات او سوی من است و من هرگز به بندگان ستم نخواهم کرد. جابر بن عبدالله انصاری ایستاد و گفت: «ای رسول خدا امامان از فرزندان علی (علیه السلام) چه کسانی هستند؟» سپس حضرت نام معصومین (علیهم السلام) را تا حضرت قائم (عجل الله تعالی فرجه الشریف) می‌بردند.^۲

وظیفه ۲: تحصیل معرفت و شناخت حضرت

حدیث ۱: حضرت فرمودند: بشناس امامت را که هر زمان امامت را شناختی به تو آسیبی نمی‌رسد که این امر جلو بیفتد یا عقب بیفتد و هر کس امامش را شناخت سپس پیش از آنکه ظهور را ببیند مرد و سپس

۱. بحار الانوار ج ۳۶، ص ۱۳۹. املی صدوق ص ۴۹۴

۲. کمال الدین ج ۱ ص ۲۵۸

امام خروج کرد و ظاهر شد، او به سان کسی است که با حضرت قائم (علیه السلام) در خیمه اش همراه بوده^۱.
امام باقر (علیه السلام) فرمودند: «آرام بگیرید تا آسمان ها و زمین آرام است. یعنی بر کسی خروج نکنید، چرا که امر شما خفایی ندارد. آگه که آن (حکومت) حق روشن تر از خورشید است و بر مرد نیک و مرد فاجر مخفی نمی ماند. آیا صبح را می شناسید؟ امر شما مانند صبح است و خفایی در آن نیست^۲».

برترین درجات علم، شناخت خدا و شناخت اولیای اوست

ابو بصیر می گوید: از امام صادق (علیه السلام) درباره گفته خداوند تبارک و تعالی: ((وَمَنْ يُّؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا)) (بقره ۲۶۹) هرکس به او حکمت داده شود خیر فراوان به او داده شده است. پرسیدم حضرت فرمودند: حکمت، اطاعت از خدا و معرفت امام است.^۳

وظیفه ۳: امامش را حاضر بداند و خودش را در محضر امامش ببیند

سپس امام افزود: آیا فکر می کنید برای ما همراه با شما چشم های بینا و گوش های شنوا نیست. بد فکر می کنید. به خدا سوگند چیزی از رفتار شما بر ما مخفی نیست. پس همه ما را حاضر بدانید و خودتان را به کار خوب عادت دهید و از اهل خیر باشید تا شناخته شوید من، فرزندان و شیعیانم را به این دستور می دهم.^۴

وظیفه ۴: وجوب محبت خدا و محبت رسول خدا (صلی الله علیه و آله) و اهل بیت او

و وجوب بغض دشمنانشان

همان گونه که ولایت ذاتا برای خداست ولایت هم ذاتا برای خدا می باشد و محبت اهل بیت (علیهم السلام) و قبول ولایتشان به این منظور است که در طول محبت و ولایت خدا می باشد.^۵

۱: ابن نباته گوید: امیرمومنان (علیه السلام) فرمودند: شنیدم رسول خدا (صلی الله علیه و آله) می فرماید:

^۱. غیبة شیخ طوسی ص ۴۵۹

^۲. غیبت نعمانی ص ۲۰۰

^۳. محاسن ج ۱ ص ۱۴۸. کافی ج ۱ ص ۱۸۵. تفسیر عیاشی ج ۱ ص ۱۵۱

^۴. بحار الانوار ج ۴۶ ص ۲۴۳

^۵. وظایف منتظران ص ۷۹

من سرور فرزندان حضرت آدم هستم و تو ای علی و امامان پس از تو سروران امت من هستید هر کس ما را دوست داشته باشد خدا را دوست داشته است و هر کس بغض و کینه ما را داشته باشد بغض و کینه خدا را دارد و هر کس ولایت ما را دارد ولایت خدا را داشته است و هر کس ما را دشمن بدارد خدا را دشمن داشته است و هر کس از ما اطاعت کند خدا اطاعت کرده است و هر کس عصیان ما کند خدا عصیان کرده.^۱

۲: حسین مصعب گوید: از امام صادق (علیه السلام) شنیدم فرمود: هر کس ما را دوست بدارد و دوست ما را دوست بدارد البته نه به هدف دنیایی ای که از ناحیه آن شخص به آن می رسد و دشمن بدارد، دشمن ما را نه به دلیل دشمنی که بین او و دشمن ماست. سپس این کس روز قیامت بیاید، در حالی که گناهای مانند ریگ بیابان و کف دریا بر او باشد خداوند متعال آن را می آمرزد.^۲

۳: محمد بن شریح گوید: از امام صادق (علیه السلام) شنیدم می فرمود: به خدا سوگند اگر چنین نبود که خداوند ولایت و مودت و قرابت ما را واجب کرده است، ما شما را به خانه هایمان وارد نمی کردیم و شما را بر لب درهایمان متوقف نمی ساختیم، به خدا سوگند ما طبق هواهایمان نمی گوییم و به رأی مان نمی گوییم و نمی گوییم، مگر آن چه را که خدا گفته.^۳

باید امامان (علیهم السلام) به نزد فرد محبوب تر از خود او باشند

رسول خدا (صلی الله علیه وآله) فرمودند: بنده ای ایمان نمی آورد تا آنکه من نزد او از خود او محبوب تر باشم و خاندانم نزد او از خاندانش محبوب تر باشند و عترتم نزد او از عترتم محبوب تر باشد و خودم نزد او از خودش محبوب تر باشد.^۴

وظیفه ۵: درخواست دیدار آن حضرت

۱. املی صدوق ص ۴۷۶

۲. امالی طوسی ص ۱۵۶

۳. بصائر الدرجات ص ۳۰۰

۴. امالی صدوق ص ۳۳۴

دعای عهد: خدایا آن نور طلوع کرده بلند و آن سفیدی ستوده را به من نشان ده و چشم مرا با یک نگاه به او، سرمه کش^۱

وظیفه ۶: اظهار محبت به امام مهدی (علیه السلام) که در دعاها فراوان آمده

وظیفه ۷: گریه بر حضرت و ناله های طولانی بر او

دعای ندبه: پدرم، مادرم و جانم به فدایت. . . . جانم به فدای تو آرزوی هر مشتاقی که آرزو دارد. . . . جانم به فدای تو. . . . جانم به فدای تو. در جای دیگر این دعا می خوانیم: کاش می دانستم در کجا جا گرفته ای سخت است بر من که خلق را ببینم ولی تو دیده نشود. . . . جانم فدای تو غایبی که از ما بیرون نیستی جانم فدای تو دوری که از ما دور نیستی. . . . سخت است بر من که پاسخ داده شوم و به من مهربانی شود و به تو نشود. . . . تا کی درباره تو در حیرت باشم ای مولای من. . . . چه زمانی تو ما را ببینی و ما تو را ببینیم. . . . آیا کسی هست یاریم دهد و من به همراه او ناله و گریه طولانی داشته باشم. آیا بی تاب هست که من در خلوت با او همراهی کنم. آیا چشمی خار و خس گرفته تا چشم من نیز بر این گرفتگی با او همراهی کند. آیا ای پسر احمد راهی به تو هست که دیده شوی .^۲

وظیفه ۸: حزن و اندوه بر این که دشمنان حکومت امام را غصب کرده اند

همان طور که پیامبر (صلی الله علیه وآله) بر این مطلب گریستند.

عبدالله بن عباس گوید: از رسول خدا (صلی الله علیه وآله) شنیدم می فرمود: . . . سپس گذشت زمانی که گذشت و وفات رسول خدا (صلی الله علیه وآله) رسید. من نزد رسول خدا بودم گفتم: ای رسول خدا پدر و مادرم به فدایتان، اجل و پایان عمرتان نزدیک شد چه دستوری به من می دهید؟ حضرت فرمود: ای ابن عباس با هر کس که با علی مخالفت کند مخالفت کن و پشتیبان و دوست او مباش. گفتم ای رسول خدا پس چرا مردم را به ترک مخالفت با علی (علیه السلام) مأمور نمی کنی؟ ابن عباس گوید: پیامبر (صلی الله علیه وآله)

^۱. مصباح کفعمی ص ۵۵۱. بلد الامین ص ۸۳

^۲. مزار کبیر ابن مهدی ص ۵۷۳

گریست تا آنجا که بیهوش شد. سپس فرمود ای ابن عباس علم پروردگارم درباره ایشان سبقت گرفته است به آن کس مرا به حق به پیامبری برانگیخت احدی از کسانی که با علی مخالفت کند و حق او را انکار کند از دنیا نمی رود تا آنکه خداوند متعال هر نعمتی را که او دارد تغییر می دهد. . . . پس راه علی بن ابی طالب را برو و هرجا او رفت همراه او برو، و او را به امامی بپسند. . .^۱

وظیفه ۹: حزن و اندوه به خاطر فتنه هایی که بر سر شیعه آمده

همان طور که امام صادق (علیه السلام) بر این موضوع زن و اندوه داشتند.

سدیر صیرفی گوید: من و مفضل بن عمر و ابو بصیر و ابان بن تغلب بر مولایمان امام صادق (علیه السلام) وارد شدیم دیدیم که حضرت روی خاک نشسته و کسای خیبری مطوق بدون یقه و آستین کوتاه بر تنشان بود و چون پدر نالان داغ دیده که قلبی سوزان دارد می گریست. . . . می فرمود: سرورم غیبت تو خواب از چشم من برده و بسترم را بر من تنگ کرده و راحت قلبم را از بین برده. سرورم! مصیبت تو مرا به دردهای ابدی پیوند زده و از دست دادن یکی پس از دیگری تعداد و جمع ما را نابود کرده است. . . و فرمود وای بر شما من در کتاب جفر صبح امروز نگاه کردم . . . در آن کتاب جفر در مورد ولادت قائم ما و غیبت او تأخیر او و عمر او و ابتلای مومنان به او در آن زمان و تولد شکوک در دل های مومنان از طول غیبت او و ارتداد بیشتر مومنان از دینشان و در آوردن بند اسلام از گردنشان تأمل کردم همان که خداوند تقدس و کرم فرمود: «وکل انسان ألزمنه طائره فی عنقه» (اسراء: ۱۳) و هر انسانی ، اعمالش را بر گردنش آویخته ایم. منظور ولایت است. پس رقت مرا گرفت و اندوه ها بر من مستولی شد.^۲

وظیفه ۱۰: دائماً به یاد حضرت بودن و دعا کردن بر ایشان

یاد حضرت و دعا برای او

^۱ . امالی طوسی ص ۱۰۶
^۲ . کمال الدین ص ۳۵۳ ، غیبة طوسی ص ۱۶۷

در دعایی که خواندن آن در عصر غیبت سفارش شده می‌گوییم: . . . خدایا یقین را از ما سلب نکنی به خاطر طولانی شدن غیبت او و بریده شدن خبر او از ما. وما را از یاد او و انتظار کشیدن برای او و ایمان به او و یقین قوی به ظهور او و دعا کردن برای او و درود بر او فراموشی ندهی تا غیبت او نتواند ما را از قیامش ناامید سازد و تا یقین ما در قیام او به سان یقین ما به قیام رسول تو (صلی الله علیه وآله) و آنچه از وحی و تنزیل تو آورده باشد. . .^۱

دعا برای حفظ امام در غیبت و پس از ظهورش

حضرت فرمودند: در شب بیست و سوم ماه مبارک رمضان این دعا را تکرار کن در حال سجده و قیام و نشسته و در هر حال و در همه ماه و هرگونه که برایت امکان داشت و هر زمان از روزگارت که برایت این دعا آماده بود می‌گویی بعد از تمجید خدای متعال و درود بر پیامبر که بر او و خاندانش سلام باد: «اللهم کن لولیک الحجة بن الحسن. . .» خدایا برای ولایت حجت بن الحسن در این ساعت و در هر ساعت ولی و نگهبان و رهبر و یاور و راهنما و مراقب باش تا او را در زمینت به اختیارش جا دهی و به او در زمین مکنّت دهی.^۲

در دعای بعد از زیارت آل یاسین: . . . خدایا او را از شر هر ستمگری و طغیانگری و از شر همه خلقت پناه ده و او را از پیش و پس واز راست و چپ حفظ کن و از او حراست نما و نگذار بدی به او برسد و با حفظ او رسول و خاندان رسولت را حفظ فرما.^۳

دعا برای طول عمر شریف حضرت

در صلوات ابوالحسن ضراب اصفهانی آمده: . . . خدایا به پیروزی اش عزت بخش و عمرش را طولانی ساز و زمین را با بقاء طولانی او زینت ده.^۴

^۱. جمال الاسبوع ص ۵۲۴، مصباح المتعجد ص ۴۱۳

^۲. تهذیب الاحکام ج ۳ ص ۱۰۳

^۳. احتجاج طبرسی ج ۲ ص ۴۹۲

^۴. بحار الانوار ج ۵۲ ص ۲۱

دعا برای فرج حضرت و پیروزی او بر دشمنان و هلاکت دشمنان به دست او

۱: در توقیع شریف آمده: . . . و زیاد دعای تعجیل فرج داشته باشید؛ چرا که این فرج و گشایش خودتان هست. . . .^۱

۲: در درودهای بر حضرت آمده او را بر همه دشمنان دینت مسلط کن و به او الهام نما که هیچ قدرتی از آنان را رها نکند مگر این که از بین ببرد. . . و هیچ فرعونی را مگر این که هلاک سازد.^۲

دعا برای برپایی دین و احیای سمت به دست امام (علیه السلام)

در دعای اللهم ارفع آمد: . . . با او سنت های رسولان و حکم کهنه و مندرس شده پیامبران را زنده ساز و با او آنچه از دینت محو شده و از حکمت تبدیل شده تجدید فرما تا آن که با او و بر دست او دینت را برگردانی به حالتی جدید، نو، خالص، ناب و درست که نه کجی در آن باشد و نه بدعتی. . . .^۳

دعا برای این که امام (علیه السلام) زمین را از عدل و قسط پر سازد

در دعای پس از زیارت آل یس: . . . با او عدالت را آشکار کن و او را با یاری تأیید نما. و با او زمین را از عدلت پر ساز و با او دین پیامبرت را ظاهر نما. . . .^۴

دعا به این که از یاران و اعوان او باشیم

در دعای عهد از امام صادق (علیه السلام) آمده: . . . خدایا مرا از یاران و اعوان او و مدافعان از او و کسانی که برای انجام خواسته های او شتاب می کنند و به تحقق ارده او سبقت می گیرند و از او حمایت می کنند و در پیش روی او به شهادت می رسند قرار بده.^۵

وظیفه ۱۱: انتظار فرج

۱. احتجاج ج ۱ ص ۴۷۱
۲. بحار الانوار ج ۹۹ ص ۱۰۲
۳. مصباح المتعبد ج ۱ ص ۴۱۰
۴. احتجاج: ج ۲ ص ۴۹۲
۵. بحار الانوار: ج ۸۳ ص ۲۸۵

رسول خدا(صلی الله علیه وآله)فرمودند: برترین عبادت انتظار فرج است.^۱

امام صادق(علیه السلام)فرمودند: آن روز که صبح وشام می کنی و امامی از آل محمد نمی بینی... و صبح وشام انتظار فرج داشته باش.^۲

وظیفه ۱۲: عدم شتاب و تسلیم بودن در برابر امر حضرت

وظیفه ۱۳: درخواست صبر و شکیبایی

امیرمومنان علی(علیه السلام)فرمودند: پیگیری کردن کوه ها آسان تر است از پیگیری ملک و پادشاهی ای که هنوز مهلت دارد از خدا کمک بگیرد و صبر کنید زمین برای خداست آن را به هرکس از بندگان که بخواهد به ارث می دهد عاقبت برای متقیان است شتاب نکنید درکارپیش ازرسیدن زمانش که پشیمان می شوید و مدت بر شما طولانی نشود پس دل هایتان سخت می گردد.^۳

وظیفه ۱۴: ترک تعیین وقت ظهور

فضیل بن یسار گوید: به امام باقر(علیه السلام)گفتم: آیا برای این امر وقتی است؟ حضرت فرمودند: وقت گذاران دروغ گویند(سه بار این جمله را تکرار نمودند). موسی(علیه السلام)چون به میهمانی خدا رفت سی روز به مردمش وعده داد چون خداوند بر سی روز اضافه کرد قوم موسی گفتند: موسی با ما خلف وعده کرده پس کردند آنچه که کردند. پس زمانی که ما گفته ای را به شما می گوئیم و طبق گفته ما می شود پس بگوئید خدا راست گفت و چون گفته ای را به شما گفتیم و بر خلاف آنچه که گفتیم شد پس بگوئید خداوند راست گفت دو مرتبه اجر داده می شوید.^۴

وظیفه ۱۵: صبر بر غیبت و فتنه هایش

^۱ . کمال الدین ص ۲۸۷

^۲ . غیبت نعمانی ص ۱۵۸

^۳ . بحار الانوار ج ۵۲ ص ۱۲۳

^۴ . بحار الانوار ج ۵۲ ص ۱۱۸

حضرت رضا(علیه السلام)فرمودند: . . . چقدر نیکو است صبر و انتظار فرج. . . بر شما باد به صبر؛ چرا که تنها فرج با یأس می آید کسانی که پیش از شما بودند از شما صبورتر بودند. . .^۱

وظیفه ۱۶: سفارش کردن یکدیگر به صبر و شکیبایی

عطیه سعدی گوید: از حذیفه بن الیمان درباره نصب امام علی(علیه السلام) توسط پیامبر(صلی الله علیه وآله) در روز غدیر خم پرسیدم که چگونه بود؟ او گفت: . . . پیامبر(صلی الله علیه وآله) فرمودند: . . . « و تواصلوا بالصبر » (والعصر، ۳) و یک دیگر را به صبر سفارش کرده اند در مورد غیبت امام غایب خودشان.^۲

وظیفه ۱۷: تضرع کردن برای محفوظ ماندن در فتنه ها

عبدالله بن سنان گوید: امام صادق(علیه السلام)فرمودند: شبهه و مشکلی به شما می رسد پس بدون پرچمی که دیده شود بدون امام هدایت می مانید از این مشکل نجات پیدا نمی کنید مگر کسی که دعای غریق را بخواند گفتم: دعای غریق چگونه است؟ حضرت فرمودند: می گویی: ای خدا ای رحمن ای رحیم ای گرداننده دل ها دل مرا بردینت ثابت بدار. . .^۳

بشناسان چرا که اگر خودت را به من شناسانی پیامبرت را نمی شناسم. خدایا رسولت را به من بشناسان چرا که اگر رسولت را به من شناسانی حجت تو را نمی شناسم. خدایا حجت خود را به من بشناسان چرا که اگر حجتت را به من شناسانی از دینم گمراه می شوم. . .^۴

وظیفه ۱۸: استغاثه به حضرت در مشکلات و توسل به او

امام رضا(علیه السلام)فرمودند: زمانی که سختی بر شما فرود آمد برای درخواست از خدا از ما کمک بگیرید و این گفته خداوند است که: «ولله الاسماء الحسنی فادعوه بها» (اعراف، ۱۸۰) و برای خدا نام های نیک است؛ خدا را به آن (نام ها) بخوانید.^۵

^۱. قرب الاسناد ص ۳۸۰

^۲. اقبال الاعمال ج ۱ ص ۴۵۷

^۳. کمال الدین ج ۲ ص ۳۵۱

^۴. غیبت طوسی ص ۳۳۳

^۵. تفسیر عیاشی ج ۲ ص ۴۲ ، اختصاص ص ۲۵۲

وظیفه ۱۹: آماده سازی سلاح در انتظار ظهورش

امام صادق(علیه السلام) فرمودند: فرد شما برای خروج حضرت قائم(علیه السلام) گرچه یک تیر باشد آماده سازد، چرا که اگر خدا این را از نیت او بداند امید وارم که عمرش طولانی سازد تا حضرت را درک کند و از یاران و انصار حضرت باشد.^۱

وظیفه ۲۰: رعایت تقوا و تأدب به آداب حضرت

امام صادق(علیه السلام): ما مرد را با ایمان نمی دانیم تا آنکه از دستورهایمان پیروی کند و مه را اراده کند. آگاه که از پیروی امر ما و اراده آن ورع و پرهیزکاری است. پس خود را بدان زینت دهید خداوند شما را مورد رحمت خود قرار دهد دشمنان ما را با آن در سختی قرار دهید خداوند شما زنده بدارد.^۲

وظیفه ۲۱: در پی رضایت او بودن

رضایت و خوشنودی امام مقدم بر خودمان باشد. امام صادق(علیه السلام) فرمودند: آیا می دانی که فراوانی یاد کردن من از سلمان چیست؟ گفتیم: نه. حضرت فرمودند: برای سه خصلت است؛ یکی مقدم داشتن او، هوا و خواسته امیرمؤمنان(علیه السلام) را بر هوا و خواسته خودش...^۳

در دعای ندبه آمده: ... منت بگذار بر ما به رضایت آن حضرت...^۴

وظیفه ۲۲: عهد با آن امام و تجدید بیعت در هر صبح

و شاء گوید: از امام رضا(علیه السلام) شنیدم می فرمودند: برای هر امامی عهد و تعهدی در گردن شیعه ها اولیاء و شیعه اوست و وفای به عهد را زیارت قبورشان کامل کند...^۵

۱. غیبت نعمانی ص ۳۲۰

۲. کافی ج ۲ ص ۷۸

۳. امالی طوسی ص ۱۳۳

۴. مزار کبیر ابن مشهدی ص ۵۷۳

۵. من لایحضره الفقیه ج ۲ ص ۵۷۷، علل الشرائع ج ۲ ص ۴۵۹، عیون اخبار الرضا{علیه السلام} ج ۲ ص ۲۶۰، کامل الزیارات ص ۱۲۲

در دعای عهد است: خدایا ای پروردگار نور بزرگ. . . خدایا من برای او در صبح امروزم و هر روز که زنده باشم عهد و عقد و بیعتی برای او بر گردنم تجدید می‌کنم، از آن نمی‌گذرم و بر نمی‌گردم.^۱

وظیفهٔ ۲۳: زیارت مشاهد مشرفهٔ حضرت (علیه السلام) و مواقف منتسب به ایشان و تعظیم

آن ها

امام (علیه السلام) در مسجد جمکران به ابوالحسن مثله جمکرانی فرمودند: . . . و به مردم بگو تا به این مسجد توجه و اعتنا کنند (مسجد جمکران) و اینجا نماز بخوانند. . .^۲

مستحب است زیارت حضرت در هر روز پس از نماز صبح آن گونه که آمده و مستحب است زیارت حضرت با زیارت آل یس هر زمانی که شخص می‌خواهد به حضرت توجه کند.^۳

وظیفهٔ ۲۴: انجام اعمال صالح از جانب حضرت

صلوات بر امام (علیه السلام)

در درود بر امام می‌گویی: بر محمد و اهل بیت او درود فرست و بر ولی امام حسن عسگری (علیه السلام) و وصی و وارث او همان که به امر تو قائم است و در میان خلقت غایب و منتظر اجازهٔ توست درود فرست. خدایا بر او درود فرست و دوری اش را نزدیک، وعد او را منجز و به عهد او وفا کن. . . .^۴

اهدای ثواب نماز به حضرت (علیه السلام)

ویکی از این نماز ها اهدای نماز یومیه به حضرت و یا به یکی از اجداد پاک حضرت و اگر بتواند اضافهٔ بر پنجاه رکعت حتی اگر شده دو رکعت دیگر بخواند و آن را به یکی از امامان (علیهم السلام) اهداء کند. نماز را در رکعت اول به مانند نماز فریضه با هفت تکبیر یا سه تکبیر در هر رکعت شروع می‌کند و و پس از تسبیح رکوع و سجده در هر رکعت سه بار بگوید: درود خدا بر محمد و آل محمد

^۱. مصباح کفعمی ص ۵۵۱، بلد الامین ص ۸۳

^۲. بحار الانوار ج ۵۳ ص ۲۳۱

^۳. وظایف منتظران ص ۲۶۳

^۴. بحار الانوار ج ۹۹ ص ۱۰۲

پاکان طاهر باد...^۱

اهدای ثواب قرائت قرآن به حضرت

علی بن مغیره گوید : به امام ابوالحسن (علیه السلام) گفتم: پدرم از جدتان در باره ختم قرآن در هر شب پرسید به پدرتان گفت: در ماه رمضان ؟ پدرتان فرمود : در ماه رمضان هرچه می توانی انجام ده پس از آن پدرم درماه رمضان چهل بار ختم قرآن می کرد . بعد از آن من هم پس از پدرم ختم قرآن می کردم چه بسا زیاد تر و چه بسا کمتر و تنها این به اندازه فراغت و اشتغال و نشاط و کسالت بود. چون روز هید فطر می شد یک ختم برای رسول خدا(صل الله علیه وآله وسلم) و یک ختم قرآن برای حضرت فاطمه (علیها السلام) و یک ختم برای همه امامان تا برسد به خود حضرت ابوالحسن (علیه السلام) و یکی را برای شما قرار می دادم این کار را از آن زمان که به این حالت درآمده ام انجام می دهم . در برابر این کار چه چیزی برای من است؟ حضرت فرمود : برای تو در برابر این کار آن است که تو در قیامت همراهشان باشی گفتم: الله اکبر در برابر این کار برای من است ؟ حضرت فرمود سه بار.^۲

حج به نیابت از امام و فرستادن نائب برای حج از طرف امام

محمد بن عیسی الیقطینی گوید: امام رضا (علیه السلام) برای من یک دسته لباس و چند غلام وجی برا خودم و حجی برا برادرم موسی بن عبید حجی برای یونس بن رحمن فرستاد دستورمان داد که از طرف او حج بجا آوریم میان ما صد دینار بود که برای هر مکدام یک سوم آن بود...^۳

طواف از طرف حضرت(علیه السلام)

^۱ . اجمال الاسبوع ص ۱۵ .

^۲ . بحار الانوار ج ۹۵ ص ۵

^۳ . تهذیب الاحکام ج ۸ ص ۴۰

موسی بن قسم گوید: به امام جود(علیه السلام) گفتم: قصد داشتم که از طرف شما وپدرتان طواف انجام
ئهم ولی به من گفته شد که: از طرف اوصیاء طواف انجام نمی شود. حضرت به من فرمود: بلکه طواف کن
هرچه می توانی؛ چرا که جائز است.^۱

زیارت از طرف امام(علیه السلام) و فرستادن نائب برای زیارت از طرف حضرت

(علیه السلام)

ابو هاشم جعفری گوید: بر امام هادی(علیه السلام) وارد شدم در حالی که حضرت تب دار و بیمار بود. حضرت
به من فرمود: ای اباهاشم یکی از دوستان ما را به کربلا بفرست برای من دعا کند. . . .^۲

صدقه دادن از طرف حضرت

رسول خدا(صلی الله علیه وآله) فرمود: بنده ای ایمان نمی آورد مگر این که من نزد او از خودش
محبوب تر باشم و خاندان من نزد او از خاندان خودش محبوب تر باشند و عترت من نزد او از عترت خودش
محبوب تر باشد. . . .^۳

بنابر این مؤمن از طرف امامش زیاد صدقه می دهد تا از طرف هر کس که به او تعلق دارد حتی خودش و
این که هر چه کار مهم تر باشد صدقه بیشتر.^۴

مال در اختیار امام(علیه السلام) قرار دادن

امام صادق(علیه السلام) فرمود: درهمی که به امام صله داده شود برتر از دو میلیون درهمی است در جهات
دیگر نیکی داده شود.^۵

سعی و تلاش در خدمت کردن به امام(علیه السلام) و اهتمام به یاری رسانی به او

^۱. بحار الانوار ج ۵۰ ص ۱۰۱

^۲. کامل الزیارات ص ۲۷۴

^۳. بحار الانوار ج ۲۷ ص ۷۶

^۴. وظایف منتظران ص ۲۸۲

^۵. کافی ج ۱ ص ۵۳۸

در دعایی که خواندندش در زمان غیبت سفارش شده آمده: . . . و ما را بر اطاعت از او قوی ساز. و از پیروی از او ثابت بدار و ما را در حزب او و یاران او و انصار او و کسانی که از کار او خشنودند قرار بده.^۱

وظیفه ۲۵: اظهار کردن عالم علم خویش را در جهت حیات مردم و رفع شبهات ملحدان و بدعت های بدعت گذاران.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود: آن زمان که بدعت ها در امت من آشکار شود، پس باید که عالم علم و دانش خویش را آشکار کند و هر کس نکند لعنت خدا بر او باد.^۳

امام حسن عسگری (علیه السلام) فرمود: امام حسن مجتبی (علیه السلام) فرمودند: فضیلت کسی که یتیم آل محمد را کفالت کند هم او که از موالیانش جدا افتاده و در حالت جهل و نادانی است او را از جهل و نادانی اش بیرون آورد و آن چه را که بر او بسته شده توضیح دهد فضیلت این شخص بر فضیلت کسی که یتیمی را کفالت کند، خوراک و آب به او بدهد مانند خورشید بر ستاره شبهاست.^۲

وظیفه ۲۶: رعایت تقیه و کتمان اسرار امامان (علیهم السلام)

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: ای ابا عمر نه دهم دین در تقیه است و دین نیست برای کسی که تقیه ندارد.^۳

خود دروغ گفتن در جایی که اسرار امامان (علیهم السلام) دارد فاش می شود تقیه محسوب می شود.

وظیفه ۲۷: توبه گناهگران و ارجاع آنان به امام (علیه السلام)

امام حسن عسگری (علیه السلام) فرمود: امام سجاد (علیه السلام) فرمود: خداوند متعال به موسی وحی کرد مرا نزد خلقم محبوب گردان و خلقم را نزد من محبوب کن. موسی گفت: چگونه این کار را انجام دهم؟ خداوند فرمود: نعمت ها و داده های مرا به یادشان بیاور ت مرا دوست بدارند. این که تو یک فرای

۱. کمال الدین ج ۲، ص ۵۱۳

۲. بحار الانوار ج ۲ ص ۷۲

۳. بحار الانوار ج ۲ ص ۳

۳. بحار الانوار ج ۷۲ ص ۳۳۹

از درگاهم و یا گمراه از کنار خانه ام را باز گردانی برای تو برتر از عبادت صد سال با روزه گیری روز و شب زنده داری است.^۱

وظیفه ۲۸: گرامی داشت و تعظیم کسی که منسوب به امامان (علیهم السلام) است حال یا قرابت

و نزدیکی جسمانی و یا قرابت و نزدیکی روحانی

امام رضا (علیه السلام) فرمودند: نگاه به نسل ما عبادت است به حضرت گفته شد: ای فرزند رسول خدا نگاه به شما امامان عبادت است یا نگاه به همه نسل پیامبر (صلی الله علیه وآله)؟ حضرت فرمودند: بلکه نگاه به همه نسل پیامبر (صلی الله علیه وآله) عبادت است.^۲

امام رضا (علیه السلام) فرمودند: . . . هرکس از ما که اطاعت خدا نکند از ما نیست و تو اگر از ما اطاعت کنی از ما اهل بیت هستی.^۳

و کسی که اطاعت از اهل بیت کند منسوب به آن ها است و مورد احترام می باشد.

وظیفه ۲۹: اتحاد و اجتماع شیعه و عدم اختلاف میانشان

جابر جعفی گوید: در پیش امام باقر (علیه السلام) گرفته شدم گفتم فدایتان کردم چه بسا محزون می شوم بدون این که مصیبتی به من برسد و یا چیزی بر من فرود آید تا آنجا که خانواده و دوستم این را در چهره من می بیند. حضرت فرمودند: آری ای جابر خداوند عزوجل مومنان را از طینت بهشت آفرید و از بوی روحش در آنان جاری ساخت و لذا مومن برادر پدري و مادري مومن است. پس هر زمان به روحی از آن ارواح در شهری از شهر ها اندوهی برسد این هم محزون می شود. چون این از آن است.^۴

دعای شیعیان در حق یکدیگر

^۱. بحار الانوار ج ۲ ص ۴

^۲. بحار الانوار ج ۹۳ ص ۲۱۸

^۳. بحار الانوار ج ۹۳ ص ۲۲۲

^۴. کافی ج ۲ ص ۱۶۶

حضرت مهدی(علیه السلام)فرمودند: اگر استغفار برخی برای برخی نبود هر کس که بر روی زمین است هلاک می شد مگر خواص از شیعه همان ها که گفتارشان به افعالشان شباهت دارد. . . .^۱

روایت شده که خدا به حضرت موسی گفت: مرا با زبانی بخوان که با آن معصیت مرا نکرده ای موسی گفت: پرودگارا چگونه بتوانم این کار را بکنم؟ خداوند فرمود: بخوان مرا با زبان غیر خودت.^۲

امام(علیه السلام)فرمودند: مومن برادر مومن است به او دشنام نمی دهد و او را محروم نمی سازد و به او گمان بد نمی برد.^۳

رفع هم و غم مومنان و صلۀ آنان و انجام خواسته هایشان

امام کاظم(علیه السلام)می فرمودند: . . . و هر کس توان ندارد که صلۀ ما کند پس باید که صالحان از موالی ما را صلۀ کند نوشته می شد برای او ثواب صلۀ ما.^۴

امام صادق(علیه السلام): فردی از شما چنین فکر نکند که اگر بر مومنی سرور و شادی وارد ساخت تنها بر سرور و شادی وارد کرده است بلکه به خدا سوگند بر ما وارد کرده است بلکه به خدا سوگند بر رسول خدا(صلی الله علیه وآله)وارد کرده است.^۵

امام کاظم(علیه السلام)فرمودند: هر کس که خواسته یکی از دوستان ما را انجام دهد گویا که آن خواسته را برای همه ما انجام داده است.^۶

دیدار شیعه با یکدیگر درباره امام(علیه السلام)و اقامۀ مجالس برای او

امام صادق(علیه السلام)به فضیل فرمودند: می نشینید و گفتگو می کنید؟ فضیل گفت آری فدایت گردم حضرت فرمودند: آن مجالس را دوست می دارم. پس زنده سازید امر ما را ای فضیل. خدا رحمت کند هر

^۱ . مدینة المعاجز ج ۸ ص ۱۱۸

^۲ . عدة الداعی ص ۱۸۳

^۳ . تحف العقول ص ۲۹۶

^۴ . کامل الزیارات ص ۳۱۹

^۵ . بحار الانوار ج ۷۱ ص ۲۹۰

^۶ . بحار الانوار ج ۹۷ ص ۱۲۲ ح ۲۶

کس که امر ما را زنده سازد. ای فضیل هر کس ما را یاد کند یا ما نزد او یاد شویم و از چشمش به اندازهٔ بال مگسی بیرون آید خداوند گناهان او را می‌آمرزد گرچه از کف دریا بیشتر باشد.^۱

وظیفهٔ ۳۰: برافراشتن یاد او و پخش فضیلت های او

ابوبصیر گوید: از امام صادق (علیه السلام) شنیدم می‌فرمودند: . . . خدا رحمت کند بنده ای را که ما را نزد مردم محبوب می‌سازد و ما را نزدشان دشمن نمی‌کند. هشدار به خدا سوگند اگر مردم محاسن کلام ما را روایت کنند بدان عزت مندتر خواهند بود و احدی نمی‌تواند دستاویزی برای آنان درست کنند ولی فردی از شیعه سخنی را می‌شنود و بر آن فرو می‌ریزد ده تا. . . .^۲

بنابراین متوجه شدیم که نباید فقط در روزهای جمعه به فکر امام زمانمان باشیم، بلکه در هر زمان و مکانی که هستیم وظایفی را نسبت به حضرت داریم.

متوجه شدیم، علاوه بر مسائل فردی که در بحث وظایف منتظران گفته شد چقدر اهل بیت (علیهم السلام) به اجتماع شیعیان تأکید داشته اند تا آنجا که در روایات داریم، دعای در حق هم کنیم و غم و غصه را از یکدیگر دور سازیم و حتی به خاطره احیای امرشان سفارش به جمع شدن شیعه ها نموده اند از آن عالمی که باید شبهات مربوط به دین و امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) را برطرف سازد تا ما آدم های معمولی و کوچه بازاری که دور هم جمع می‌شویم و برای اهل بیت (علیهم السلام) مجالسی می‌گیریم و فضائلشان را بیان می‌کنیم.

البته یادمان باشد که در همین مهمانی های عادی که از هم دید و بازدید می‌کنیم، هم فضائل و

^۱. بحار الانوار ج ۴۴ ص ۲۸۲

^۲. کافی ج ۸ ص ۲۲۹

مناقب و معجزات امام عصر(علیه السلام) را یاد بگیریم و هم برای یکدیگر خصوصاً بچه ها و جوون ها تعریف و بیان کنیم، زیرا که هر چه قدر انسان ها بیش تر از مهربانی ها و رأفت و کمک و نیکی حضرت نسبت به دیگران اطلاع و شناخت داشته باشند به مراتب دغدغه و علاقه آن ها به حضرت افزودتر خواهد شد.

همان طور که می دانیم، زمان غیبت و فتنه هایش برای همگان بسیار سخت است، برای همین اهل بیت(علیهم السلام) فرموده اند که در این مواقع علاوه بر اینکه از خداوند متعال، طلب صبر و شکیبایی کنیم، دیگران را هم به این امر سفارش نماییم.

در این مقاله برایمان ثابت شد که منتظر احساسات درونی خودش را نسبت به امامش بروز می دهد و برای دیدارش با حضرت، دعا می کند.

والحمد لله رب العالمین و صلی الله علی سیدنا محمد و آله الطاهیرین و لعنة الله علی اعداءهم اجمعین.

فهرست منابع:

نام خانوادگی:	نام کوچک:	اسم کتاب:	مترجم:	ناشر:	نوبت چاپ:	تاریخ نشر:	محل انتشار:
ابن ابی زینب	محمد بن ابراهیم	غیبه نعمانی	غفاری	نشر صدوق	دوم	۱۳۷۶ش ۱۴۱۸ق	تهران
ابن بابویه	محمد بن علی	أمالی صدوق		کتابچی	ششم	۱۳۷۶ش	تهران
ابن بابویه	محمد بن علی	علل الشرائع	ذهنی تهرانی	انتشارات مؤمنین	اول	۱۳۸۰ش	قم

ابن بابویه	محمد بن علی	عیون اخبار الرضا(علیه السلام)	آقا نجفی	انتشارات علمیه اسلامیة	اول	بی تا	اول
ابن بابویه	محمد بن علی	من لایحضره الفقیه		دفتر انتشارات اسلامیة وابسته به جامعه	دوم	۱۴۱۳ق	قم
ابن شعبه حرانی	حسن بن علی	تحف العقول	جنتی	مؤسسه امیر کبیر	اول	۱۳۸۲ش	قم
ابن طاووس	علی بن موسی	إجمال الاسبوع		دار الرضی	اول	۱۳۳۰ق	قم
ابن فهد حلی	احمد بن محمد	عدة الداعی		دار الكتب الاسلامی	اول	۱۴۰۷ق	
ابن قولویه	جعفر بن محمد	کامل الزیارات	ذهنی تهرانی	پیام حق	اول	۱۳۷۷ش	تهران
ابن مشهدی	محمد بن جعفر	مزار کبیر		دفتر انتشارات اسلامیة وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم	اول	۱۴۱۹ق	قم
بحرانی		البرهان فی تفسیر القرآن		مؤسسه بعثه	اول	۱۳۷۴ش	قم

حمیری	عبدالله بن جعفر	قرب الاسناد ط الحديثه		مؤسسة آل البيت (عليهم السلام)	اول	۱۴۱۳ق	قم
عياشى	محمد بن مسعود	تفسير عياشى		المطبعة العلميه	اول	۱۳۸۰ق	تهران
صفار	محمد بن الحسن	بصائر الدرجات		مكتبة آية الله المرعشى النجفى	دوم	۱۴۰۴ق	قم
طبرى آملی صغير	محمد بن جرير	دلائل الامامة (ط. الحديثه)		بعثت	اول	۱۴۱۳ق	قم
طبرسى	احمد بن على	احتجاج		نشر مرتضى	اول	۱۴۰۳ق	مشهد
طوسى	محمد بن الحسن	أمالى طوسى		دار الثقافة	اول	۱۴۱۴ق	قم
طوسى	محمد بن الحسن	تهذيب الاحكام		دار الكتب الاسلاميه	چهارم	۱۴۰۷ق	تهران
طوسى	محمد بن الحسن	غيبه طوسى		دار المعارف الاسلاميه	اول	۱۴۱۱ق	قم
طوسى	محمد بن الحسن	مصباح المتهدد		مؤسسة فقه الشيعه	اول	۱۴۱۱ق	بيروت

فراهیدی	خلیل بن احمد	کتاب العین		نشر هجرت	دوم	۱۴۰۹ق	قم
قطب الدین راوندی	سعید بن هبة الله	خراج و جرائح		مؤسسة امام مهدي (عجل الله تعالى فرجه الشريف)	اول	۱۴۰۹ق	قم
کفعمی	ابراهیم بن علی عاملی	مصباح کفعمی		دارالرضی (زاهدی)	دوم	۱۴۰۵ق	قم
کفعمی	ابراهیم بن علی عاملی	بلد الامین		مؤسسة الأعلمی للمطبوعات	اول	۱۴۱۸ق	بیروت
کلینی	محمد بن یعقوب	کافی (ط. اسلامیة)		دارالکتب الاسلامیه	چهارم	۱۴۰۷ق	تهران
کوفی	فرات بن ابراهیم	تفسیر فرات کوفی		مؤسسة الطبع والنشر فی وزارة الارشاد الاسلامیه	اول	۱۴۱۰ق	تهران
مجلسی	محمد باقر	بحار الانوار		دار احیاء التراث العربی	دوم	۱۴۰۳ق	بیروت
مرتضی زبیدی	محمد بن محمد	تاج العروس		دارالفکر	اول	۱۴۱۴ق	بیروت
مفید	محمد بن محمد	اختصاص		المؤتمر العالمی لالفیه الشیخ المفید	اول	۱۴۱۳ق	قم

قم	۱۳۹۷ش	اول	مؤسسه آینده روشن	مهدی حسینیان قمی	وظایف منتظران	سید محمد حسین	میرباقری
----	-------	-----	---------------------	------------------------	------------------	------------------	----------